

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Аристова Л. С.

Україна, м. Миколаїв, Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У сучасній ситуації утвердження державності України, входження її у світовий освітній простір та реформування освіти, розвиток професійної компетентності вчителя музичного мистецтва є соціально значимою проблемою, розв'язання якої суттєво впливає на формування естетично розвиненої людини, здатної примножувати здобутки людської цивілізації, на результат освіти й виховання.

Актуальність дослідження проблеми розвитку професійної компетенції вчителя музичного мистецтва визначається масштабністю завдань, висунутих перед школою, переорієнтацією сучасної освіти на європейські стандарти.

Компетентність у навчанні як характеристика навчання широко використовується в освітніх системах європейських країн, США та Канади. У світовій освітній практиці розглядають різні структури і типи ключових компетентностей, в яких прослідковується різниця не лише в акцентах, але й у поняттях.

Українськими науковцями і практиками розроблені теоретичні і прикладні питання запровадження компетентнісного підходу в освіту України (О. Савченко, Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, Л. Масол, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Трубачова). Так, С. Клепко дає наступні визначення компетентності: компетентність – орієнтація освіти на «вихід» («output»); «компетентність – здатність до дослідження» [2; с.150]. Л. Масол вважає, що компетентність це «інтегральний індикатор художньо-естетичної освіченості та вихованості» [5; с.246]. На думку Н. Бібік, дефініція «компетентність» є категорією оцінювання, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження. Аналізуючи природу компетентності, В. Болотов і В. Серіков роблять висновок, що вона, будучи продуктом навчання, не витікає з нього безпосередньо, а є, радше, наслідком саморозвитку індивіда, його особистісного зростання. Більшість дослідників наголошують, що компетентність є інтегрована здатність особистості, яка набута в процесі навчання, вона включає знання, досвід, цінності і ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці (Л. Масол, О. Савченко, О. Пометун, Н. Пустовіт).

Чимало дослідників розподіляють компетентності на універсальні (базові, ключові) і спеціальні (специфічні, предметні, професійні), хоча межа між ними досить відносна. Зарубіжні і вітчизняні автори акцентують, що ключові компетенції змінні, мають рухливу структуру, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення особистості у соціумі [1; с. 408].

Питання професійної компетентності розглядаються в роботах як вітчизняних так і зарубіжних вчених. Проблеми професійної компетентності вчителя знайшли своє відображення в дослідженнях В. Адольфа, В. Безрукова, Г. Данілової, А. Деркача, Т. Добудько, Н. Кузьміної, В. Лозовецької, Н. Лобанової, А. Маркової, В. Сластьоніна та ін. Сучасні підходи і трактовки щодо поняття «професійні компетенції» дещо різняться.

На думку, В. Дьоміна – це рівень вмінь особистості, який відображає ступень відповідності певної компетенції, що дає можливість діяти конструктивно у соціальних умовах. О. Жук під професійною компетентністю пропонує розуміти єдність знань, умінь, здібностей і готовності вирішувати професійні завдання з високим рівнем невизначеності. Ю. Жуков, Л. Петровська вважають, що це багатогранна освіта з елементами когнітивного, експресивного та інтерактивного характеру; це також складна система внутрішніх психологічних складників та якостей спеціаліста, які включають в себе знання та вміння. В одній із праць А. Маркової уточнюється визначення професійної компетенції, як «психічного стану, що дозволяє діяти самостійно і відповідально; володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції, які полягають в результатах праці людини» [4].

Отже, професійна компетентність розглядається більшістю авторів як системне, інтегративне утворення, синтез знань, умінь і навичок, особистісних характеристик і досвіду, що дозволяє людині використовувати свій потенціал. Професійна компетентність є основою постійного саморозвитку протягом всього життя.

У розгляді професійної компетентності вчителя музичного мистецтва ми беремо за основу тлумачення цього поняття В. Лозовецькою: «Професійна компетентність (лат. – profession – офіційно оголошене заняття; compete – досягати, відповідати, підходити) – інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [3]. Автор наголошує, що професійна компетентність включає в себе особистісну компетентність, яка виявляється, перш за все, у комунікативності, творчості і креативності. Особистісний компонент професійної

компетентності зумовлює здатність спеціаліста до самостійного вибору власної стратегії професійної діяльності в нових умовах праці.

Професійна компетенція вчителя – це єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Спеціальна професійна компетентність формується на основі розвиненої базової компетентності та відображає специфіку діяльності фахівців різноманітних профілів. На нашу думку, професійна компетентність вчителя музичного мистецтва - інтегральна професійна якість, сплав його досвіду, знань, умінь і навичок.

До основних компонентів діяльності вчителя музичного мистецтва відносимо:

- *конструктивну діяльність*, яка пов'язана з умінням будувати навчальний матеріал та проектувати розвиток індивідуальності учня;

- *організаторську діяльність*, яка включає організацію своєї поведінки (педагогічні дії у реальних умовах діяльності) на заняттях та поза них; зворотній зв'язок з учнями (погляди, знання, інтерес) та діяльність учнів, їх дій і вчинків;

- *комунікативну діяльність* – спільну діяльність вчителя й учня, яка побудована на міжособистісній взаємодії (сприйняття та розуміння людьми один одного) і відносин у процесі педагогічної діяльності, процес педагогічної діяльності;

- *рефлексивну діяльність* – вміння вчителя аналізувати адекватно оцінювати свою педагогічну діяльність, розвивати самосвідомість, що знаходить своє вираження у самопізнанні, самооцінці і саморегулюванні поведінки, потяг до особистісного росту, самовираження та саморегуляції.

Професійна компетентність вчителя музичного мистецтва включає функціонально пов'язані між собою компоненти:

- мотиваційний (сукупність мотивів, адекватних цілям і завданням вчителя);
- когнітивний (сукупність мистецтвознавчих й естетичних знань та уявлень);
- операційний (сукупність умінь і навичок практичного вирішення завдань, принципи та підходи до викладання);
- особистісний (сукупність важливих особистісних якостей);
- рефлексивний (сукупність здібностей аналізувати, оцінювати власну діяльність).

Післядипломна освіта вчителів музичного мистецтва спрямована на розвиток їх професійної компетентності й ґрунтується на принципах науковості, безперервності, систематичності та послідовності, зв'язку з життям, суб'єкт - суб'єктної взаємодії, гуманізації, демократизації, творчості й успіху, диференціації, співтворчості, емоційності, аналітичного зворотного зв'язку.

Розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва сприяє впровадження в навчальний процес курсової підготовки вчителів інноваційних технологій викладання - проєктивних, кооперованих, комп'ютерних, діалогових; активних форм і методів навчання: проведення тренінгів на розвиток художньо-образного мислення, креативності, комунікативності; семінарів, майстер-класів, ділових ігор, захисту власного портфоліо тощо. Означені форми роботи з учителями сприяють розвитку їх професійної компетентності, особистих якостей, ерудиції, захопленості музичним мистецтвом. Важливим є орієнтування особистості на якісно нові перспективні моделі професійної діяльності відповідно до сучасних потреб.

Розвиток професійної компетентності вчителя музичного мистецтва в процесі післядипломної підготовки – складне багатопланове завдання, розв'язання якого вимагає глибокого теоретичного осмислення та узагальнення практичного досвіду. Вона буде діяти ефективно за умови спрямування роботи зі слухачами ОППО на активізацію внутрішнього потенціалу особистості, на вдосконалення її самомотивуючої та інтелектуальної діяльності; коли початкова діяльність на курсах характеризується високою пізнавальною активністю, творчістю, свободою вибору, взаємодією викладача – слухача курсів (вчителя) і колег, їх взаємозбагаченням, рефлексією – осмисленням і виробленням цілей, готовністю до самоосвіти, удосконалення своєї професійної кваліфікації.

Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Клепко С. Ф. Дилема «факти – компетентності» / С. Ф. Клепко // Управління освітою, 2005.
3. Лозовецька В. Т. Теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму в умовах ринкового середовища / В. Т. Лозовецька, Л. Б. Лук'янова, Л. В. Козак // Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму: навчально-методичний посібник. – К, 2010. – 382 с.
4. Маркова А. К. Психологія професіоналізму / А. К. Маркова. – М.: Высшая школа, 1996. – 278 с.
5. Масол Л. М. Естетизація навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі / Л. М. Масол // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Кіровоград, 2010. – вип. 14, кн. I – С.240 – 251.

6. Пустовіт Н. А. Компетентнісний підхід до формування культури екологічної поведінки школярів / Н. А. Пустовіт // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – Київ, 2011. – кн.1 – С.365 – 373.